

בעזהשׁי"ת

שיעור בספח"ק
תורת המגיד
לימי בין המצרים

מפי הגה"ח

רבי אברהם מרדכי אלתר שליט"א

בענין 'כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה'

שבע בחינות באבלות על החורבן

ואיך ובמה משתייכים לאבילות על המקדש בדורנו?

התנערי מעפר קומי, לבשי בגדי תפארתך

לישועת ציון וירושלים
לאוקמא שכינתא מעפרא
מתוך רחמים וחסדים מגולים בב"א

לקבלת הגליון בדוא"ל ולכל שאלה /
הערה על השיעורים ולענייני הפצה
/או לשאלות נוספות אל מו' הגה"ח
רא' מ'מ אלתר שליט"א בחסידות ודרכי
העבודה

ניתן לשלוח לכתובת המערכת
de422144@gmail.com

או בפקס - 077-3181588

~*~

חדש! ניתן לשמוע את השיעורים
השבועיים גם בקו דברי אמת ואמונה
בשלוחה 3

ארץ ישראל - 5265*
(או 02-5011430)

ארה"ב 518-329-9186

אירופה 44-3303-9004-84

בשלוחה ייעודית זו מופיעים גם שאר
שיעורי הרב שליט"א בספרי פרי הארץ,
תומר דבורה, שער היחוד והאמונה,
ושיעורים נוספים למועדים ונושאים
שונים

~*~

עימוד ועיצוב:
"יאנהו"

05331.05646

תוכן הענינים

- ג כל אחד נשאל 'צפית לישועה'.....
- ד צריך לדעת ולהתחבר לגלות ולגאולה.....
- ד התבוננות בפרטים ובפרטי פרטים מביאה לדעת.....
- ה מה כל כך חמור בלא להתאבל על ירושלים שמפסיד כל הטוב הנצחי.....
- ט ו' בחינות באבלות על החורבן.....
- יב בביה מספד כבד ועצום על חילול שמו יתברך.....
- יג העצה לבן המלך שנשלח לכפריים.....
- יד הטעם לעשיית דברים זכר לחורבן.....
- טז כבוד עבד המלך שבדודנו.....
- טז 'נהפך לאבל מחולנו' השמחה באה מהאבלות על חורבן הבית.....

השיעורים נמסדים מידי מוצאי שבת לתלמידי ישיבה גדולה 'פני מנחם'
בספה"ק תורת המגיד למגיד ממעזריטש זיע"א על הפרשה הבאה של
אותו שבוע.

מערכת 'דבר אמת' שוקדת מיד על תימלול כתיבת ועריכת השיעור,
הדפסתו והפצתו לקראת שבת.

בשל המהירות הנדרשת ייתכן ולא היה סיפק לערוך להגיה ולבקד את
הדברים כל צרכם בדקדוקי לשון כראוי לעניינים עמוקים שכאלה,
ושגיאות מי יבין

~*~

טעמו ודאו כי טוב ה'

הצטרפו גם אתם למבקשי ה' בלימוד השבועי בספה"ק אשר הפליגו
הקדמונים במעלתו וכוח השפעתו לטעת אמונה וידאה. השיעורים
נשלחים ומתפרסמים מידי שבוע גם במערכות התורניות קול הלשון /
בינינו ועוד

~*~

קריאה של חיבה למתנדבים בעם ליקח חבל ושוותפות בהוצאות
השבועיות הנכבדות
-ניתן לקחת שבוע מסויים לדגל שמוחה או יא"צ וכיו"ב-

בברכה

מערכת דבר אמת

שיעור בדברות המגיד מאמרי בין המצרים

**בענין 'כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה'
שבע בחינות באבלות על החודבן
ואיך זכיה וזוכה משתייכים לאבילות על המקדש בדודנו?**

אמרו רז"ל כברכות פרק הרואה (נב.) 'אמר רבי יוחנן לעולם ישדל אדם לרוץ לקראת מלכים, ולא לקראת מלכי ישראל בלבד אלא אפילו לקראת אומות העולם שאם יזכה יבחי' כו'.

ולחבין ענין הדברים שזכרנו במאמרים הנ"ל, א' שאלה בדקדוק הלשון, באמרים 'זוכה' ורואה, שאם 'זוכה' יבחי, לכאורה היה לו לחז"ל לומר רק כל המתאבל על ירושלים יראה בשמחתה, ושיבחי, ומהו הלשון זכיה זוכה, זוכה ורואה בשמחתה, שאם יזכה יבחי. ב' שאלה עמוקה יותר בעצם מהות הדברים, וגם למאמרם ז"ל ש'כל שאינו מתאבל אינו רואה בשמחתה', למה צדיק גמור שמקיים את כל המצוות ולא עבר על שום עבירה, לא יזכה להיות בכל הדברים הנפלאים ובגילוי השכינה שיהיה לעתיד לבוא.

כל אחד נשאל 'צפית לישועה'

במאמר זה יאריך ויבאר הרבה פרטים מהגילויים שיהיו לעתיד לבוא, ואין אריכות זו נכתבה רק למליצת הלשון וכדו', אלא היא נוגעת לכל אחד מאתנו

המאמר דלהלן הינו מספר דברות המגיד, מכתב יד הרה"ק מבארדימשוב זי"ע, וכן הוא מופיע באריכות יותר בספר שמועה טובה (פר' דגיס) [וחלק מכתב יד ספר זה מכתב יד שהיה אצל רבינו השפת אמת (הקדמת הספר עט)], ונאמר על ידי המגיד בשנת תקל"ג - שנה האחרונה לחייו בעלמא הדין, והמאמר שונה משאר תורות המגיד באריכות והרחבת הדברים, ומה טוב ומה נעים ללומדו עתה בכניסתנו לעבודת שלושת השבועות, עבודת האבלות על חורבן בית המקדש וגלות השכינה, ועבודת הציפיה לישועה, לביאת המשיח ובנין בית המקדש השלישי, גאולת השכינה, במהרה בימינו.

[אמרו חז"ל (תענית ב) כל המתאבל על ירושלים, זוכה ורואה בשמחתה], ועוד אמרו חז"ל ולא הביישן למד ולא הקפדן מלמד כו' (פ"ב מ"ה).

כתיב (איכה ב, ג) 'בכה תבכה כלילה ודמעתה על לחיה', נקדים מאמר רז"ל במסכת תענית (עט) 'כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, וכל מי שאינו מתאבל על חורבנה אינו זוכה רואה בשמחתה' כו', ועוד

צריך לדעת ולהתחבר לגלות ולגאולה

והעצה לכך, היא עבודת ידיעת היום והשבות אל לבבך, דעת וחיבור לענין זה, כשם שבאמונה וידיעת ה', יכול האדם שיהיה לו ידיעה והבנה שיש מנהיג לבריאה, אבל אין די בכך אלא הוא צריך להשיב זאת אל לבו, לדעת ולהתחבר לדבר, וכשם שכן הוא בכל יום טוב שצריכים להניח את הדעת ביום טוב ולהשתייך אליו בשביל להתחבר ליום טוב, כן הוא גם בעבודת האבלות על חורבן הבית והציפיה לגאולה, שצריך לדעת ולהתחבר ולהשתייך לעבודות אלו. החכמה והבינה, הידיעות וההבנות, כמעט לא רלוונטיות בשביל ההתחברות, צריך את הדעת שהיא מחברת את פנים האדם לדבר.

ולדוגמא, הידיעה שמחבל ניסה להרוג מישהו ולבסוף הוא ניצל אינה מעניינת את האדם, אולם אם הוא שומע לפתע שהיה זה קרובו או אז כל כולו בתוך הדבר, כי זה נוגע אליו. כי אין די בחכמה ובינה עצמם, בידיעה עצמה, כדי להתחבר, הידיעה שניסו להרוג משהו ולבסוף ניצל אינה מעניינת את האדם, האדם צריך את הדעת, את החיבור לכך.

התבוננות בפרטים ובפרטי פרטים מביאה לדעת

אולם אנו רואים שגם דברים שאינם קרובים לאדם יכול האדם להתחבר אליהם,

ומוכרחת בשביל להיכנס לעבודתנו בעניין החורבן והגאולה, וכפי שיתבאר.

אחד מהדברים הראשונים ששואלים כל אדם בכניסתו לדין אחר פטירתו הוא האם 'צפית לישועה' (צפית לישועה), כמה מאתנו יוכלו לענות תשובה חיובית על כך, על השאלה הראשונה ששואלים שם 'קבעת עתים לתורה' הרבה מאתנו יוכלו לענות איזשהו משהו חיובי, [חיובי לגמרי אינני יודע כמה נוכל לענות על כך, שהרי מבורא בספה"ק שגם בחורים הלומדים כל היום, צריכים לקבוע עתים לתורה, דהיינו שיהיה זמנים מתוך הזמן שלומדים קבוע כיתד בל ימוט בכל עת ועת, אבל סוף כל סוף איזשהו שייכות יש לכל אחד לקביעת עתים לתורה], אבל על שאלת צפית לישועה, הצפייה שה' יגאל ואתנו, קשה יותר.

ואחת הסיבות שכמעט אין לנו שייכות לחורבן הבית ולגאולה העתידה לבוא הוא מחמת שאיננו נכנסים לפרטי דברים אלו אלא רק יודעים בכללות שהיה חורבן הבית ולעתיד לבוא יהיה גאולה, כל עוד שזהו דבר כללי אזי שייכות הנפש הבהמית לכך רחוקה מאד, ואזי הנפש הבהמית "מדברת" בשפה הגסה שלה וטוענת שה' עשה את החורבן ואם הוא רוצה שיעשה גאולה, מה נוגע אלי אם יש חורבן או יש גאולה, אין זה שייך אלי, העיקר שנשאר לי "ארוחת הבוקר" שלי.

וממנו נלמד לעבודת ה', שאין די ללמוד איזה ספר המבאר את מהות נקודת היום טוב וכדו', אלא רק אחרי העיסוק בהרבה מפרטי היום טוב, לימוד המסכתא וההלכות של היום טוב, איזה דבר פלפול על היום טוב, אזי ניתן להתחבר בלימוד נקודת היום טוב.

ובמו כן בנוגע לענייננו, להיכנס לעולם החורבן והגאולה, להיות משוייך לזה, אין די שיהיה ידיעה והבנה שפעם היה בית המקדש והוא נחרב, אין די ב"תיאוריה" שיום יבוא ויהיה גאולה, למרות שכל אדם יודע לצטט את זה, שיום אחד יהיה הכל מואר ולא יהיו קשיים וכו', זה מאד תיאורטי ורחוק מהאדם. ורק על ידי ההתעסקות בפרטי הדברים, מה הם הפרטים שאבדנו בבית המקדש, ומה הם הפרטים שנוכה אליהם בביאת המשיח לעתיד לבוא, דברים המתבארים להלן לאורך כל המאמר, על ידי זה ניתן להיכנס לעולמו של אבלות על החורבן וציפייה לישועה וגאולה. והאמת היא שגם בזה אין די, אלא נצרך גם ללמוד מסכתא הקשורה לבנין בית המקדש, את ענייני בית המקדש, שכל הפרטים ופרטי פרטים בזה נותנים שיוך וחיבור לכך. וגם במאמר זה יש לו לכל אחד להיכנס לעומק של כל פרט ופרט, למה הוא משמעותי, וכו'.

מה כל כך חמוד בלא להתאבל על ירושלים שמפסיד כל הטוב הנצחי

ומקשה המגיד על מאמרם ז"ל ש'כל שאינו מתאבל אינו רואה בשמחתה', כי

וכמ"ש במ"א (שיעור פ"י הל' עקב, וכו"מ) הדוגמא לכך, מילד [וגם בחור "לפעמים"...] הקורא ספר מתח בן שש מאות עמודים, שניסו להרוג מישהו והוא ניצל, שכל כולו בתוך הסיפור, הוא מרחם על אותה דמות שמנסים להרוג ומצפה ברחמים גדולים שינצל לבסוף, ועד כדי שלבו פועם במהירות ובדפיקות מואצות.

אלא שבאמת בקריאת ספר מתח דעת האדם נכנסת לתוך הסיפור, וזה על ידי התבוננות בפרטים ופרטי פרטים, שהרי אחרי שמסיימים לקרוא את הספר ניתן לספר את כל הסיפור מתחילתו עד סופו בשלש דקות, וכדו', ואם כן מה המתח בקריאתו, הרי תוכן הספר עצמו אינו מותח ואילו הפרטים השוליים הינם רק פרטים שוליים, עץ בית ומכונית וכדו', גובה האיש ודמותו הדמיונית וכו', א"כ מה המותח בספרי מתח. אלא הידיעה אכן אינה מותחת, הדעת וההתחברות זה מה שמותח, והיא נעשית דייקא על ידי הדברים הצדדיים והפרטים השוליים שאינם שייכים לדבר עצמו, כאשר האדם מרגיש את הסיפור שבספר אזי הוא במתח, ככל שהסופר יותר מוכשר הוא יודע יותר להכניס את הקורא לתוך עולם הספר, זהו המשל לנקודת הדעת.

ונמצא, שאי אפשר לבוא לדעת על ידי ידיעת נקודת וכללות הדבר בלבד, אלא נצרך ללמוד ולעסוק בהרבה פרטים, רק העיסוק בפרטים ובפרטי פרטים מחברים לדבר.

והניתותיהם למומרות ולא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה, (ישעיה ב, ד), שיכלו את כל כלי המלחמה, 'עין לא ראתה אלקים וולתך יעשה למחבה לו' (שם סד, ג).

והיה האיש הנוכח, הצדיק הנ"ל שלמד תורה וקיים את כל המצוות ולא עשה שום עבירה, אלא שלא התאבל על ירושלים, נידח יקרא לו, הוא יהיה מחוץ לכל הגילויים הנפלאים שיהיו לעתיד לבוא, להרחיקו מעל לגבול ישראל, והכי [סוד] ממא יקראו לו [כי קדשנוך] (ולקט משמן), ולשלחו בדרך רחוקה, לכל יראה גאות ה' וכבודו ושמחתן של ישראל.

ואזי תכלה ותכסוף נפשו, ועיניו בדמעות תשקנה בחוריהן של ישראל, כל הימים ימי מכאוב וצער, [נ"א: וגם תכלינה עיניו בדמעות שליש תמקנה בחוריהן כל הימים ימי מכאוב וצער], כל הזמן הוא יחיה בחיי צער וכאב, כי שיתין תכלא מטא לכבא (כ"ק צג), מליצת הלשון על פי דברי הגמרא שששים אבלות ומכאובות יבואו לאדם ששומע את חברו אוכל והוא אינו אוכל, לאמר מרוע עשה ה' לי ככה להשליכי מלפניו, ולהכדילי מעל בניו, כי גרשוני היום מהסתפה בנחלת ה' לאמר לך אל ארץ אחרת כיום הזה.

ואף אם יותן לי מלא ביתי כסף וזהב הארץ ההוא טוב שם הבדולח ואבן השוחם, שינתן לי מקום אחר בגן עדן שלא עם כלל ישראל, כל זה איננו שוה לי - נגד יקר

אמו מי שעובר את בוראו ללכת כדרכיו ולשמור חוקותיו ומצותיו ומשפטיו, וסגל תורה ומעשים טובים, זה שמתנהג כראוי לומד תורה ועושה מעשים טובים, והוא זריו ונשכר ונזהר לבל עשות מצות אלקיו אשר לא תעשינה, שאינו עובר על שום לא תעשה, וכל חסרונו הוא שאינו מתאבל על ירושלים, הכי אם לריק יהיה כל עמלו אשר עמל תחת השמש בתורה ובמצות, האם כל מאמצו אינו שווה מאומה, וכל יגיעו לבלהות, בלהות יבעתוהו ופלאות יאחוהו - בשוב ה' את שיבת ציון ויבנה חומות ירושלים, כשיגיע זמן הגאולה, שיהיה ונבנתה העיר על תלה, בארמון על משפטיו ישב כבראשונה, וגדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון והעיר הקודש והמחוזות, כמה וכמה בחינות מופלאות רוחניות אשר נזכרו במאמר רו"ל האמתיים כנודע (כלא זמ"א כט), וזרע קודש לנאולי ה' להם יתננה, כל מעלות והבחינות המופלאות שיהיו בבנין בית המקדש יתנו לכלל ישראל, והם ירשוח אחוות עולם, ושם ישמח ישראל בעושי בני ציון יגילו במלכם, פרי מעלליהם הטובים יאכלו לשבעה, ולמחסה ענן יומם [נ"א: עתיק יומין] יחביאם צל ידו תחת כנפי השכינה, כנפיו יפרוס עליהם סוכת שלומו לברך את עמו ישראל בשלום, שלום יעשה להם נצה סלה ועד, כי יהפוך אל עמים שפה אחת ודברים אחדים לקרוא כולם כאחד בשם המיוחד, שכל העולם יהיה מקום של גילוי השכינה, וישו שבם אחד לעבדו כפחד, ויכתתו חרבותם לאיתים

וגדולת הנעשה לאחיי היהודים בארץ אחוזתם, ארץ חפץ ממלכת גוים, ארץ אשר ה' אלקים דורש אותה תמיד בו' (דברים י"ב, יג), ארץ אשר אוריא זך ונקי מחכים (צ"ג קנט): לדעת בכל חכמה ומדע התבונה, שגם אם ינתן לו כל הנ"ל עדיין יכאב לו למה גירשו אותו מנחלת כלל ישראל, רק בגלל שלא התאבל על חורבן הבית.

ובל כלל ישראל הבנים ירשו והבנות יזונו משפע קדוש, ויהיו סמוכין על שולחן אביהם שבשמים, לעתיד לבוא כל בר ישראל יכיר ויידע בבהירות שהכל מאת ה', וזכין להם בפניו פנים מסכירות פני אור מלך ברצונו, שזה הרי הדבר שאנו שואפים אליו - הארת פני ה', ומשולחן גבוה קא זכי לקבל שפעם ממנו יתברך בכבודו ובעצמו בלתי ממוצע - שהממוצעים המה השרים אשר חלק ה' לכל העמים והארצות להשפיע להם על ידם (ראש זט"ו א"ק), אבל בארץ ישראל ההשפעה ישירה מאת ה' כמבואר בזוהר (סג), וההבדל הוא שכיום השפע מגיע בכיסוי ולא נרגש שהכל מאת ה', ולכן ניתן להימשך לגשמיות, אבל בארץ ישראל הגילוי הוא שממש אוכלים משולחן המלך, לעתיד לבוא יהיה ניכר בגילוי שהכל מאת ה', ומפתו פת בג המלך יאכלו ומכוסו ומגיתו ישתו, יין נסיכים המשומר בענביו (1) ממטומאת ארץ העמים, ובחיקו ישכבו שכביה הנאמרה בצדיקים המניחים בנים הממלאים מקומם (צ"ג קנט), ואינו דוחה וקולמת מחיים בו'

ולעתיד לבוא גם יתעלו ממדרגה למדרגה, ונפשם תעלה היא העולה למעלה, במסילה העולה בית ק-ל דרך סלולה באין שמן ופנע רע, ילכו מחיל אל חיל, שלא יישארו כעת ביאת המשיח, אלא מביאת המשיח ואילך כל השייכים לכך יעלו ויטפסו ממדרגה למדרגה, ויהיו עליית מדרגות אין סופית כל הזמן עד שובת אל אלקים אשר נתנה להצרר בצרור החיים, לחוות נועם ה' ולבקר בחיבולו.

ועוד זאת, שאף בשרם ישכון לבטח, שיהיה תיקון גם לגוף, בלי שולט בהם רימה ותולעה, כמבואר בספרי הרמח"ל (דק"ט ס"א פ"ג אות ז וא"ל, וצ"מ) שהנשמה היתה אמורה לזכך את עצם הגוף וחומר וזהעלותו עילוי אחר עילוי עד שיהיה ראוי להתלוות עמה, אלא שעל ידי חטא אדם הראשון נשתנו הדברים, שאין ביכולת הגוף לבוא לשלימות זו בלי מעבר ההפסד שהוא המוות, אבל לעתיד לבוא יתהפך הגוף על ידי הנשמה, ויזדכך ביותר עד כדי שיצליח להחזיק ולהכיל גילויים עליונים ודקים, נפשם שבעה, שעיקר השביעה היא בנפש כמבואר בשפת אמת (נשל"ג מה"ד) בענין 'צדיק אוכל לשובע נפשו' (משלי י"ב, יג), יעו"ש, והם ישנו דשנים ורעננים עד יפתח ה' את קברותיהם, תחיית המתים יהיה בשלב מאוחר יותר אחר ביאת המשיח, ויקיצו וירננו שוכני עפר אדמת הקודש, כי תכפר אשמותינו עמו, וישוכו יחיו עוד לנצח יראו השחת (מהל"ס מט, י), כי יבולע המות לנצח בו'

לא יוכל להתחבר לה, אין לו את הדרך ואת המיקום. ואם יש לי מלאך מליץ אחד מני אלף, מלאך הנברא מכל מצוה ומצוה, וישלח מלאכו לפני לאמר סולו סולו פנו דרך ה', ויורינו ויאמר לי, שמלאך זה מורה זה הדרך לך בה, הנה לשלום מר לי מר, כי עד בואי שמה אל המנוחה ואל הנחלה, איני יודע באיזה דרך מוליכין אותי ולא אבכה (66) מלכות 107, ונפשי עלי תאבל, כי בלחות יבחלה בראותה מרחוק מראות מבחילות וחזיונות קשים צורות משונים, המה שבמי אנשים ונגעי בני אדם לצדי עד אברם, כל המזיקים שנבראו מחטאיהאדם ממתנים לו למעלה ובהיפרד הנפש מן הגוף הוא נפגש עימם, ומה פשעי ומה הטאתי ומה המעלות אשר מעלת ממני לשלול ממנו כל הטובות אשר הטיב ה' לבני עמי בארצי ובעירי ובנחלתם [נ"א: בארצו ובעירו ובנחלתו], אשר גם ישמח יעקב יגל ישראל.

ואם אמרתי כי יביאנו ה' אל הארמה אשר נשבע לאבותינו, שה' יביא אותנו לארץ ישראל אלא שלא יהיה לו שייכות לכך, וזהו אינו רואה בשמחתה, שלא יהיה מחובר לכל הקורה, בעוד שכולם ישמחו ויהיו מחוברים לכך, העיני האיש החוה ינקר, או יתן מסוה על עיניו, לבל ראות בשמחת כל ישראל בנחמת ציון ובנחמת ירושלים ובנינו.

ואם ככה יעשה לי אחד משתים אלה, בין אם לא יהיה בארץ ישראל ובין אם יהיה בארץ ישראל אבל לא יהיה מחובר לכך, מה טוב לי אני עוד שמה, מעלת ארץ

הנה זאת נחלת עבדי ה' העומלים בבית ה' כלילות בחצרות בית אלקינן, בעיר הקודש וכל בנותיה ערי יהודה וישראל, בחייהם ובמותם, זה יהיה לצדיקים שיהיו שותפים בחלק לעתיד לבוא

ואנכי, אותו אדם שלא התאבל על ירושלים, ריק ונער מכל הטוב הזה, אין לו שום שייכות לזה, כי יגרשו אותי מעל כל פני אדמת הקודש, ומפניו אסתר, לגור בארץ לא לי ארץ סככות ופרעות, ארץ לא מטהרה, ארץ אשר במסכנות בעצבון אוכל לחמי טמא, כשאין שייכות לירושלים מקור השפע הכל בכחינת לחם טמא, בנזים אשר ינהגם אותי שמה, כי יולו ממי השפע על ידי אמצעות השרים העליונים, דהיינו שלא רנאה בהשפעה שצורה ברורה שהיא מאת ה', אלא היא באה בצורת מנותקת כביכול מה', השייכות לה' רק בצורה עקיפה בלבד.

ודיה במלואות הימים ימי צער ויגון ואנחה, בקומי ללכת בדרך כל הארץ, שם אניע לפרשת דרכים הרבה, האדם המחובר לה' הנמצא בארץ ישראל ובירושלים של לעתיד לבוא מתעלה מחיל אל חיל מעולם לעולם, אבל המחובר לשפע על ידי ממוצעים כאשר הוא מגיע לפרשת דרכים, ובל הדרכים בחזקת סכנה השמנים המקטרגים הממלאים את חלל העולם, עומק ענין כל הדרכים בחזקת סכנה, היא בצאת הנשמה מן הגוף בכל לילה ובפטירה שהאדם אינו יודע לאן ללכת, שכל הדרכים מסוכנים, כי מי שלא חיבר לרבש"ע את מקום הרצון והחיבור שלו

הוא שורת הדין והמשפט הישר. [ולבן] המאמר הנ"ל הוא קשה.

ידועים דברי החידושי הרי"מ ועוד צדיקים, שמי שאינו מצליח להתאבל על חורבן ירושלים יש לו להתאבל על חורבן עצמו, כשקולטים עד היכן הדברים מגיעים שמי שאינו מתאבל על ירושלים אינו רואה בשמחתה, על כל אריכות הביאור הנ"ל, מתחיל האדם להתאבל על חורבן עצמו שלא זוכה להתאבל על ירושלים. ואין זו רק אריכות דברים, אלא זהו קושיא ארוכה ועמוקה בנפש שצריכה להציק לאדם ולטלטלו.

ו' בחינות באבלות על החורבן

והנה לכאורה אפשר לתרץ המאמר ההוא, כי הנה בשום על לב בחינת ההתאבלות על חורבן בית המקדש, וגלות ישראל, וחורבן עיר הקודש ירושלים, הם ג' בחינות, א' מקדש, ב' ישראל, ג' ירושלים, שהם ששה גדרי העדר שיש להתאבל ולהתאונן עליו, דהיינו בכל בחינה מהג' יש ב' בחינות, חורבן חיצוני על החלק הגשמי וחורבן פנימי על החלק הרוחני. [בשמועה טובה מובאים הדברים באריכות יותר ומסייעים להתבוננות בכל זה, וחלק מהדברים יובאו להלן בס"ד].

א' חורבן בית המקדש לפחותי הדעת, (והיא) יש להתמרמר מאוד בשום אל לב בחורבן בית מקדשינו ותפארתינו, אשר הללוך אבותינו אשר היה גאון עוזינו, וממנו

ישראל וירושלים ובית המקדש זה החיבור לכך, ובלי זאת מה יש לאדם מזה, ועתה אראה פני המלך ה' צבאות, ואם ימצא כי [עין] נא הרוג יחרגני, כי למה לי חיים כאלה, מה יש מלחיות חיים שלא מגיעים בהם לתכליתם ולייעדם.

ואי אפסה שכר עבודתי אשר בכל כחי עבדתי את בוראי, שהרי כל חסרונו היחיד הוא רק שלא נתאבל על ירושלים, בתום ובויושר ובר לבב אשר לא נשאתי לשוא נפשי בו, וכל היום אתהלך בתום לבכי בקרב בית ה', וישמע במרום קולי, בלי מחשבות זרות ופניות חיצונים, וגם אחור לא נסוגותי מפתוח ידי לאחיי האביונים, נתן צדקה, וחרו אנכי תכנתי עמודי עולם סלה, תורה ועבודה וגמילות חסדים, ותחת כי כאמת [נ"א: באחת] נבשלתי [בשב ואל תעשה] על בלי התאבלות על חורבן ירושלים, הבנין העצים והאבנים, ישפוך באש חמתו עלי ליסרני במשפט קשה, וכי זה סיבה לשוללני ממוט כל הארץ הקלושה, אשר זה הוא תכלית השלימות האנושי, אשר לו [יבסוף] כל איש הנלבב, אהה ה' אלקים, השופט כל הארץ לא יעשה משפט לשלם לאיש כמעשהו, 'ק-ל אמונה ואין עול' (דמ"ג, ז), ולמה יעבור עלי את הדין בזעם וחרון, להורידנו פלאים, משנה שברון כפלי כפלים כחמאתי. הנה כי כן יתמרמר האיש ההוא בכבי גדול, והנה דמעות העשוק ואין לו מנחם לנחמו, להראותו בעליל שכל הנ"ל

שהכלי קיבלו שלו לא ראוי אין השפע הרוחני נכנס בקרבו, והרי זה ככוס מלוכלך שלא שופכים לתוכו משקה משובת, וכילד קטן שהגריל מיליון דולר שלא יביאו לו את זה אלא ישמרו לו את זה רחוק מהישג ידיו, מה שאין כן בזמן בית המקדש היה ניקל לאדם להשיג השלימות על ידי המצוות ומעשים טובים שסוגל.

ועתה אשר ניטל כבוד מכית חיינו ובטלה עבודת הקרבנות, כמה יתכפר לנו את אשר חמאנו לד', למחות כעב פשעינו ובענן הפאתינו, בלתי אל התשובה עינינו, כיום התשובה זה הדבר היחיד שמנקה אותנו, והן אמת שבתשובה יבופר כל עון הטא ופשע, בודאי עון אשר חייבין עליו קרבן לא יבופר להמחות בתשובה מכל וכל עד קצה האחרון עד שלא ימנע השלימות, אבל וודאי שמוכרח הוא להביא קרבנו עליו בכנין העתיד שיבנה במהרה בימינו, וכן מצינו (שם י"ג) כרבי ישמעאל בן אלישע שבשהעלה את הנר בשבת כתב על פנקסו לכשיבנה בית המקדש אביא הטאת שמינה, הרי שלא נתקדחה דעתו בתשובה לבר, שבלי ספק שב ממעשה שגנה זו. [עד כאן משמועה טובה]. ועתה משולל כל אלה ממנו, וגם על זה ידו כל הדוים.

על חורבן ירושלים עיר הקודש וערי יהודה, יש להתאבל מאוד מאוד, מקודם החלק הפשוט יותר, בוברנו את עיר קדשינו יפה גוף משוש כל הארץ (סהלס ממ, ג), בנוי בתכלית היופי, ורבות האוכלסין,

היה יוצא שפע הטוב בשופי, וחיווק נצחון על אויבנו, ושאר הטובות אשר נמשך לנו משפע הקדושה אשר היה נמשך לנו על ידי מעשה הקרבנות שהיו קרבין בה, בזמן שבית המקדש היה קיים, כל התפלות נתקבלו, כל צרה וצרה שהיתה עלו לבית המקדש ביקשו והתפללו ונושעו. ועתה חסרנו אלה, ונהפך הענין מן הקצה אל הקצה. זו לפחותי הדעת.

והחלק העמוק יותר, ולמשבילים מהם, בהתבונן תכלית בריאת האדם בעולם הזה, שהוא להביא על ידי אמצעיותו אל השלימות האמיתי הנצחי בנודע, וכל ימי האדם בעולם הזה הוא מסוכן מאוד, כי עלול הוא לחטא, שהאדם מצד עצמו מוכן לכל חטא ועון (שם טמט ולרא מל"ב), כל רגע אדם יכול ליפול, וכדברי חז"ל אל תאמין בעצמך עד יום מותך, אדם אינו מעוגן כל עוד שלא יצא מהעולם, אין ערובה לאף אחד, ובהיות הארמון על תלה וכהנים [בעבודתן], לא לן אדם בירושלים וחטא בידו, כי תמיד של שחר היה מכפר בו' (תסומט פינסט יג), הרהורי האדם למרות שנראים כדברים קלים אבל הם השורש לכל נפילות האדם, שהם מטמאים ומורידים את האדם, וקרבן התמיד היה מכפר על כל אלה, [ובשמועה טובה מוסיף:] וגם עולה וחטאת ושלמים כולם מכפרים בנודע, והיה נמצא האדם תמיד נקי, והיה נקל לו להשיג השלימות על ידי המצוות ומעשים טובים שסוגל, כל מצוה נותנת לאדם מטען רוחני, אלא שכיום מכיון

מעשר שני ורבעי וקדשים קלים שהיו נאכלים לפנים מחומתה (ונחיס מ"ד מ"ס), (ע"כ משמועה טובה, יע"ש עה), שלכן אין בן סורר ומורה בירושלים, ויש להוסיף גם את המבואר בכך שאכילת מעשר בני מביאה ליראת שמים. ונמצא כי על ידי השהות בירושלים נהפך האדם למהות אחרת, נשתנה ממה שהוא היה.

גם על גלות ישראל מארצם גם בן יש להתאבל מאוד, על בני עמינו, ישראל בני מלכים, האמונים עלי תולע, האוכלים למעדנים, אשר היו נתונים עליונים על כל גויי הארץ, מלכים ראו וקמו, כך היה בזמן הבית, ואיכה גלו בראש גולים, מטוענים רחיים בצוואריהן, ידהן כפותין לאחוריהם, זהו לפחותי הדעת. וגם כיום שאין ידינו כפותים לאחורינו הגלות עדיין קיימת, ואם בהושענא רבה מישהו שאל אותי היכן רואים כיום את הגלות, לצערנו השנה הראה לנו ה' שכל מה שהיה יכול להיות גם כיום, וגם בעולם המתקדם והמנומס שלנו שאדם יושב עם "צווארון לבן" בבית סוהר יפה, זה גופא גלות שאין האדם בבית האמתי שלו, אבל גם בימינו קרו הדברים הגרועים והשפלים ביותר. זה לפחותי הדעת.

ולמשכילים מהם, בשומו אל לבו מעלת שכונת ארץ ישראל, אדמת הקודש וכות האויר ומחכים להשיג בחכמת התורה והשגת אלקותו יתברך (ב"ב קנח), ומעתה פסקו כל אלה. ולמרות שכיום אנו נמצאים פיזית בארץ ישראל, אבל שייכותנו הרעיונית והרוחנית לארץ ישראל דקה מאד,

[ובשמועה טובה]: בתוכה כנוצר במדרשים (א"כ"ר 6 ב) ועוצם העשירות שהיה לתושביה כל העם מקצת, ושלא היוק נחש ועקרב בירושלים מעולם (א"כ"ר פ"ה מ"ה) ורבות כבודינו כביאת כל הגוים מאפסי ארץ, שרים פחות וסגנים, להתערן מזיו יופיה ולזון עיניהם מנוייה, ולכתוב ספרי חכמים, עד שתינוקות שבה היו מנצחים בחכמה לזקני האומות. ועתה פנה זיוה פנה הדרה היתה לשריפת אש מעי מפלה, שבת משושה ולא נשמע בקרבה קול ששון וקול שמחה וכו', וחדלו עוברי אורח באים אליה. מאפסי ארץ מכל פינותיה נושאים בר ולחם ומזון וכל כלי חמדה, ועתה שעריה שוממין, היתה שחוק לכל העמים נגינתם כל הימים. ואם ימצאו בה עתה מבני עמינו הנם מתי מספר שפלים דלים ואביונים פושטי יד מצפים לידי מתנת כשר ודם מנדיבי עמינו אשר בארצות העמים המספיקים אותם. [עד כאן משמועה טובה]. הויך משאר דברים. זהו לפחותי הדעת.

ולמשכילים מהם תהיה ההערה יותר מזה, כי יזכרו מעלתה בעלות בה כל ישראל ג' פעמים בשנה לראות פני אדון ד' בו, [ובשמועה טובה מאריך בזה: כי יעברו בסך ירדו בקול רנה ותודה המון חוגג, וגדול הכבוד והיקר שהיה נראה ונשמע בהעלאת הכבורים בנודע (במז"ג מ"ג), ושכל כלי תשמישיה היו במהרה, בירושלים כל הלכים היו טהורים, וכל העם אשר בתוכה רוב אכילתם בקדושה כמו

בראותו בחור שיש לו ירידה רוחנית, ובראותו מישהו שעושה נגד כבוד ה'.

ולכן היה אפשר לתרץ מאמר הנ"ל, שכל שאינו מתאבל על ירושלים אינו רואה בשמחתה, שהכוונה ש'כל שאינו מתאבל על ירושלים' שיש בה אבילות הנ"ל, וביחוד אבילות על חילול שמו הגדול יתברך, לכן כל צדקותיו אשר עשה לא יזכרו לו להטותו לתחיה 'לראות בשמחתה', כי בודאי כל מעשיו היו מצות אנשים מלומדה ולא לנחת שמו יתברך, [בשמועה טובה נוסף:] כי אם היה משיג איזה בחינת אהבה ודביקות לשמו יתברך, אם היה לו איזשהו חיבור ושייכות פנימית לה', איכבה יוכל וראה חילולו בעוונותינו הרבים ויתאפק לשום יד לפה מלהתאבל על זה אבילות תכופה, איך הוא היה מסכים לחילול השם, מבלי שזה היה אכפת לו. [ע"כ משמועה טובה].

והדברים מבהילים, אדם שאין מרגיש שום שייכות לצער השכינה, פירוש הדבר שכל עבודתו את ה' היא מצוות אנשים מלומדה בלבד, גם אם הוא מתייגע ולומד כל הזמן ומקיים את כל המצוות ולא עשה שום עבירה, הכל נובע מכך שנולד במשפחה של מדקדקים בתורה וחי בסביבה של מקיימי מצוות, כי אם היה לו איזשהו חיבור לה' איך יתכן שלא איכפת לו מצער, זה תרתי דסתרי, ואיך יתכן לומר שקיים 'ואהבת את ה' אלקיך' מבלי שיהיה ונוגע לו גלות השכינה וכבוד ה' המחולל, ולכן אינו מקבל את השכר לעתיד לבוא, כמו שאמרו צדיקים שמי

בוודאי ובוודאי שאין זה באותה דרגה שהיה בזמן בית המקדש לפני הגלות.

[בשמועה טובה מגדיר שש אופנים שלו כשש קצוות, ומובן היטב לפי זה ההמשך שיבואר הבחינה השביעית, שהיא נקודה הפנימית הבאה אחר שש הבחינות, (כמזכיר במורה המגיד כ"ט) כשבת הבאה אחר שש הימים, ומזה גם מובן שאין לאדם לבחור מה שמתאים לו יותר מכל ששת דרכים אלו, אלא יש לו להכניס עצמו לכל אחד מהם, שהרי הם ששה בחינות השייכים לכל אחד ואחד, ואזי ניתן להעלות לנקודה העמוקה יותר שמעליהם].

בכיה מספד כבוד ועצום על חילול שמו יתברך

והנה למעמיקים בחכמה, המה יראי ה' וחושבי שמו, הדברים בו לאהבה אותו, הלא ימצאו בכל בכיה חורבנות הנ"ל, עוד בכיה מספד כבוד עצום, בשום אל לב העדר כבודו יתברך וחילול שמו הגדול בין הגוים, צער גלות השכינה מכאיב הרבה יותר מכל חורבנות הנ"ל, ועל הדבר הזה, הוא חילול שמו הגדול יתברך, לן יאות למבכי, לן יאות למספד ולהתפלש באפר ולזעוק מרה. ולדאבוננו לפעמים כבוד ה' מחולל גם בתוכנו, ועצם זה שאין כואב לנו על כך מראה שאין לנו שייכות אמיתית לה', כמה חסר לנו בשיוך לרבש"ע. ובכלל הדברים, יש לבחור להתאבל ולהצטער

בנ"ל, ואין בו די סיפוקו לזכותו להראותו שמחת ירושלים לעתיד לבא, ודו"ק.

העצה לבן המלך שגשלה לכפריים

ולבן ניקח לנו דרך אחרת להכנת דברי המאמר, ובה נלכה באור ה' ויאיר לנו. ונקדים משל ומליצה, מלך אחד גדול היה, ולו בן אחד יפה עינים וטוב רואי, נתנדל ונתרכה בפלמין של אביו, לא חסר לו דבר, מכל אשר תאוה נפשו אוכל מפת בן המלך, וכל עבדי המלך נכנעים לפניו, הכל בשביל יראתו ואהבת המלך, כידוע להם גדול אהבה שאהב לבנו, ויהי היום ויגבה לב הבן מלך עליו, (יש) [ותזוח] דעתו עליו להקל במצות המלך עליו, ויבואו עבדי המלך היושבים ראשונה במלכות, וידברו אליו מדוע אתה עובר מצות אביך המלך, ויפן וילך מאתם, מבלי להתייחס להערותיהם.

ויקח כאשר באמרם אליו יום יום ולא שמע אליהם, ובראות המלך את מעשיו, מה לעשות לבנו להטותו לדרך הטוב והישר, ויאמר המלך אחרי אשר בדברי לא ויהר בני זה, כי כבר ישב במושב ליצים, ולבן אגרש לץ ויצא מדון, ורוחי בקרבי לא ידון, וידע שבדין שדון, אזי יכנע לבנו הערל בצר לו בהיותו גרוש מבית מלכותו, ויהי רעב ללחם וצמא למים, ושוכב בטחב, וידע את תנאותי, ושכ ושחר את פני המלך, ויתודה ויקבל עליו לשמוע בקולו ולדבקה בו

שלומד תורה ומקיים מצוות מחמת הסביבה שיבקש גן עדן מהסביבה.

ולפי זה האבלות על החורבן היא סימן ומבחן בלבד מה הטעם והסיבה שמקיים האדם את המצוות, האם מחמת מצות אנשים מלומדה או מחמת שייכות לה'. ובוזה מובן דברי החידושי הרי"מ הנ"ל שמי שאינו מצליח להתאבל על ירושלים יש לו להתאבל על חורבן עצמו, כי הרי זה מורה שאין לו שייכות לה' וכל עבודתו היא רק מצות אנשים מלומדה והרגל בלבד.

אבל כל זה איננו שוה לנו להכנת דברי המאמר בתחלתו, באמרו שכל המתאבל זוכה ורואה ירושלים בשמחתה כו', דודאי משום הא לא אריא, דאמו מי לא סני להתאבל על ירושלים מבלי השיג ידיעתו יתברך באהבה ודביקות, הרי יש מציאות שאדם מתאבל על החורבן שלא מצד כבוד ה', אבל יתאבל על חורבן ירושלים בבחינה פשוטה והיא שכתבנו לעיל, ועל דרך זה שמע דרשה או קרה בספר על היופי והכבוד שהיה בירושלים ותופס אותו ומתאבל ומתאנח על כך שהיום אין את זה מבלי שום שייכות לאבלות על כבוד ה', ובדודאי משום אבלות כזה אין משורת הדין לזכותו לראות שמחת ירושלים הבנויה, שהיא מעלה רמה נשגבה. ותדע מסיפא דברייתא, דלפי דרכינו כל מי שאינו מתאבל כו' שהוא חסר אהבה והדביקות, ו[לבן] אין רואה כו', הרי לפנך שאין בין סיפא לרישא אלא אבלות הפשוט

שכלו ויתגשם בינתו והכרתו כאחד בני הכפרים, הוא ישכח מחיי בן מלך לגמרי, עד אשר ישכח גדולת מלכותי ונימוסי.

ויתחכם המלך לעשות דבר בלבד, לאשר לא ישכח ענין גדולת המלכות והכבוד שהיה הרגלו, ולבל יתמגם בינתו ושכלו, ויצו המלך ויקחו בכל יום עבד מעבדי המלך, ולהלבישו במלבוש יקר, וירכיבוהו ככפרים ההם אשר בן המלך בתוכם, ויקראו לפניו ככה יעשה לאיש וכו', וירמו קול הכרוז שכל הרואה זאת ידע שכמה וכמה פעמים כפליים מוזאת היה עושה לבן מלך אם היה בהיכל מלך אביו, והיה בעשות בן יום יום, אף שנשנתה הבן מלך ימים רבים, בראותו את כל הכבוד העבד הנ"ל, ונפוג לבבו מאוד לכסוף לשוב אצל אביו, כדבר ימים מקדם, כי נפל מאגרא רמה וכו', יראה בן המלך את הכבוד שיש לעבד ומזה יבין כמה כבוד יהיה לו אם ישוב לאביו המלך.

ויהיו ימים רבים, ותצא פה מחשבתו אל הפועל, עד כי שב אל המלך בחרטה גדולה, ויתחנן לו וביקש מחילה ממנו, וקיבל על עצמו לעשות ולקיים מצות אביו, וישב לו למלכותו כבראשונה, ויקח תפארת גדולה למשנה, המלך החזירו את בן המלך בחזרה אליו.

הטעם לעשיית דברים זכר לחזרובן

והנה בכל כלל ופרט מפרושי המשל הזה, קרוב [נ"א: קרה] לנו עמו יתברך,

באהבה, וגם אני אתנהגו עליון למלכי ארץ, להרים גם כן מעלתו כראוי לבני יחודי.

ויוצו המלך את עבדיו לגרש אותו מכית מלכותו, אל ערי הפרוות והכפרים אשר מושבן 'אדם ובהמה' בני אדם הדומין לבהמה, אנשים פשוטים וגסים אשר אינם יודעין מגדולת מלכותו ומנימוסי המלכות היה הכפרים הזה, והיה כהגיע בן המלך הזה אל האנשים ההם, בהתחלה כשבא לשם ויצר לו מאוד לאכול ממאכלם ושתותם מאכלים ומשקאות גסים, ולשכוב על קש ותבן כבהמות, כי לא נסה באלה, רק נפשו כי ירעב ואין פת נקי בידו, אכל לחמם קיבר הלחם הגרוע, ושתה משקים נסיכם מים חמוצים, לא נקיים, והיה כי תקפה עליו שנתו, והיה נופל על מטה הנ"ל וירדם וישן, כך היה בהתחלה.

והיה כמשך הימים, לאחר שעברה תקופה לשבתו את האנשים ההם בני הנפרדים, וישב לו ההרגל לטבע, הוא כבר התרגל לישון על קש ותבן ולשתות מים חמוצים, ויפג עצבות לבו מעט מעט, כי התחיל לשכוח אחר תענוג שהיה בימי נעוריו, שכח את התענוגים שהיו לו בעבר.

והמלך הגדול והחכם בחכמתו הרמתה השיג את כל זאת, ואמר המלך בלבד מה נעשה לבני זה, אם אניהו בין הכפרים הנ"ל עד אשר בעצמו ישוב ובקש את פני המלך, הלא מדי יום ביומו ישוב לו ההרגל לטבע כמשך הזמן, עד אשר יתעבה

וסובל מכך, אולם ככל שחולף הזמן הרי הוא מתרגל למצב החדש שאינו חי חיים רוחניים, ומתרגל למזון ממקומות אחרים. והרי בהתחלה מרגיש את המעבר מארמון המלך ותענוגים מלכותיים אל המים החמוצים במקומות נדחים, אולם לאט לאט שוכח בן המלך שהינו בן המלך.

ולבך נותן ה' לאדם תזכורות שיזכר כמה טוב וכמה תענוג יהיה לו בשובו אל ה', ואמנם היום אין אנו רואים את כבוד עבד המלך, אבל רואים אנו את התענוגים הגשמיים שיש לאלו שמתענגים על קנאה תאוה וכבוד, את הדביקות שיש לאלו ששקעו את עצמם במכשירים טכנולוגיים, שמש אי אפשר לדבר עמם מרוב דביקותם בזה, וממנו נלמד לעבודת ה', קל וחומר בן בנו של קל וחומר, אם כזו יניקה יש לעוברי רצונו, על אחת כמה וכמה יש תענוג ודביקות לבן המלך בקרבתו למלך.

ומעתה נבא לבאר המאמר, 'כל המתאבל על ירושלים', רצונו לומר שמתאבל בפועל בלב ודברים, ואז הוא מזכיר תמיד לעצמו גודל הנעימות והשלימות התענוג הנעדרים ממנו, ובוה אינו מניח לשכלו לגשם כל כך, לא נותן לעצמו להתגשם כל כך, עד שלא ישיג נעימות התענוגים האמתיים שנעדרו, וגם כבואם, אבל בהתאבלות הוה הוא מזכיר את שכלו תמיד בנוכר לעיל, הכל באר היטיב. על ידי שמתאבל האדם על ירושלים בזה הוא מזכיר לעצמו שהוא בן מלך ולא אחד

כאשר נתבאר. והנה לאשר שהקץ הרביעי מכל עין נסתה, ולבא לפומא לא גלי (ווסר מדט גלשטס ט), ולבן מחשש פן חס ושלום בערך זמן הגלות, כאשר נתארך בעוונותינו הרבים זה אלף (י) [י] מאות וששה שנים, כאשר זרע קודש יתערכו בנוים, פן במשך הזמן טוב [אוצ"ל: ישוב] להם ההרגל לטבע בשפלותם, דור אחר דור, וישתכח מהם ענין היות על ארמתן, וגדולתם הראשונה, כי יתגשם ויתעבה שכלם כמשל היות בן המלך בין הכפרים.

ולבן גורה חכמתו יתברך לצוותו עלינו לעשות זכר לחורבן בכל הדברים, ולזכור בכל יום ועת, והצטרף לזה בראיותינו כבוד האומות אויבנו, בזה נזכר תמיד השלימות היקר והנעלה והנעדרה ממנו, ונשימה לטומפת בין עינינו, ונתאבל על העדרו ונכסוף לשוב תמיד אלינו, והוא המשל שהכאתי שבכל יום היו מכריזין לפני הבן מלך בעשות יקר לעבד המלך בנוכר לעיל, וענין כשיבא הטוב המעותד ישיג אז הנעלמות, ויתענג בו על רוב שלום.

כבוד עבד המלך שבדודנו

ביום קשה להתחבר למשל הזה, שום בחור אינו שואף להיות "מלך אנגליה", וצריך לתרגם את משל זה למצוי במחוזותינו. כאשר בחור מתקדם בעבודת ה' וחי חיים רוחניים הוא יונק מזה חיות ממש, אולם יש תקופות של ירידה ונפילה ברוחניות, ובהתחלה מעיק ומציק לאדם מצבו הירוד

ובזכות האבילות על החורבן של ירושלים עיר הקודש, וחורבן בית המקדש, תמיד, בזכות זה נזכה להשיג נעימות השלימות המעוּת, הטוב והצדק, להתענג על ה' ולחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו כולו אומר כבוד, במהרה בימינו, אמן סלה.

'נהפך לאבל מחולנו' השמחה באה מהאבלות על חורבן הבית

כתב השפת אמת (סוכות מרמ"א, חנוכה ושנת שקלים מרמ"ה, וצ"מ) שמבית המקדש היה יוצא אורה ושמחה לכל המקומות, ככתוב (תהלים מח ג) 'יפה נוף משוש כל הארץ', וכל מה שנמצא שמחה בעולם הוא התנוצצות מבית המקדש, ואיתא בגמ' (מנחות פג"ג ע"ג). כשם משנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה, פרשנו כפי מה שממעטין בשמחה באב כך מרבין בשמחה באדר, כדכתיב (ישעיה ס"ו) 'שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה', וזה רמז הפסוק (איכה ה טו) 'נהפך לאבל מחולינו', פירושו, כל מה שהיו משיגין אז על ידי השמחה ומחולות, זוכין עתה על ידי האבילות על חורבן המקדש, שעתה בגלות כפי מה שמצטערין ומתאוננין על חסרון בית המקדש. כך זוכין למצוא איזה הארה מבית המקדש. עכ"ד. וזהו הטעם שבעת שמחת הנישואין תקנו להשיג אפר על ראש החתן זכר לחורבן, כי דייקא על ידי זכר לחורבן באה השמחה, ולכן בימי המועדים מתפללים מפני חטאינו גלינו מארצנו' כי דייקא על ידי זה באים לשמחת המועדים. ובדרך צחות י"ל ששלושת השבועות הינם מקור השמחה לכל

מהכפריים, וכמבואר בספרים על בן מלך שנשבה שהיה אוכל את פת לחמו במזלג ובגינוני מלכות בשביל שלא ישכח שהוא בן מלך, זהו ענין האבלות על ירושלים, לעורר את הציפייה לעולם רוחני. ולפי זה האבלות על ירושלים אינה סימן בלבד, אלא על ידה אכן זוכים לראות בשמחת ירושלים.

ומה שאמר 'זוכה', השאלה הראשונה בתחילת המאמר מהו תיבת 'זוכה', רצונו לומר שהוא מזכך שכלו, שהוא עיקר האדם, ואמר זוכה כאלו נעשה זך, זכיה מלשון זיכוך, ולכן 'רואה בנחמתה', רצונו לומר שמשיג בסוד היקר המעוּת ל'בא.

ובל מי שאינו מתאבל, אז הוא מניח שכלו להתנשם ולהתעבות אחרי ההרגל בהחיותינו בגלות הזה, נהיה לו טוב לו עם מנעמי עולם הזה, ולכן מי שאינו מתאבל יום, השכל יעזבוהו יומים, ולא ישיג הנעימות והיקר הנעדר, עד שאפילו כשתבא הטובה, לא יזכה לשמוח בטובתה ולהתענג בנעימתה. וזה שאמר 'אינו זוכה' רצונו לומר הזכות הנ"ל, 'רואה בשמחתה', (ולכן) ראייה הנזכרת כאן הוא ראיית עין השכל כידוע, רצונו לומר שאינו משיג, אם אדם אינו משקיע באבלות על ירושלים, אזי אינו מזכך את עצמו ונשקע יותר בעולם הזה, אזי גם ברגעי החיבור לה' הוא איננו מרגיש שום התחברות ותענוג מכך, כאדם המגיע לחתונה שכולם ששים ושמחים בה ולו אין שייכות אליה אזי אין לו שום שמחה מכך, והמתאבל משיג.

לבית המשיח, ולכל הפחות שאנו לא נגרום במעשנו צער השכינה, שלא נגרום חלילה לשכינה להיות עוד יום בגלות, ומיום שחרב בית המקדש בכל יום ויום מרובה קללתו משל חברו (סוטה מט.), בכל יום גלות וצער השכינה יותר ממה שהיה במשך כל השנים, ומכך שכל התעסקות בפדיית והקמת השכינה בכל יום נעלה מהיום שלפניו, שפדייתה מכזה גלות וצער לא הייתה אף פעם, ואולי יחוס עם אני ואביון אולי ירחם, להוציא אותנו ואת שכינתו מהגלות, ואמר הקדוש ברוך הוא כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הצבור מעלה אני עליו כאילו פדאני לי ולבני מבין אומות העולם (נליכות ט.), כשהן עתידין ליגאל שכינה עמהן, שנאמר (דברים לג) 'ושב ה' אלקיך את שבותך', והשיב לא נאמר אלא 'ושב', מלמד שהקדוש ברוך הוא שב עמהן מבין הגליות (מגילה כט.), וניגאל יחד בשוב ה' ציון, במהרה בימינו אמן.

השנה, ותשעה באב עצמו המקור הגדול ביותר לשמחה.

ועומק הדבר, יובן ע"פ המבואר כאן, שככל שאדם יותר שייך לאבלות על החורבן הרי זה מזכך את עצמו וגורם לו לצפות לישועה, שעל ידי האבלות על חורבן בית המקדש יש שייכות לעולם הרוחני, לקרבה לה', ועל ידי זה באה השמחה כמבואר בספרי המהר"ל ששמחה ושליומות הולכים יחדיו. והרי המגיד אמר כל רודפיה השיגוה בין המצרים, שכל רודפי ה' יכולים להשיגו בימי בין המצרים, והוא ג"כ מטעם המבואר לעיל.

יעזור ה' שנזכה להדבק בו, יש כאלו שאומרים סימנים לביאת המשיח, אנו איננו יודעים מה הם הסימנים, אבל רואים בבירור שה' מנענע את העולם, והרי זה הזדמנות להכין את עצמינו להיות כלי קיבול

